

TA'LIM TIZIMIDAGI YOSH RAHBARLARNING BOSHQARUV JARAYONIGA MOSLASHUVINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI PSIXOLOGIK TRENING VA QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARINI ISHLAB CHIQISH

Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi

Toshkent shahridagi Puchon universiteti 2 bosqich magistranti.

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan yosh rahbarlarning boshqaruv jarayoniga moslashuvini rivojlantirish masalasi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Yosh rahbarlarning kasbiy moslashuvida psixologik tayyorgarlik, emotsional barqarorlik, kommunikativ kompetensiya hamda yetakchilik salohiyatining o'rni asoslab berilgan. Shuningdek, boshqaruv faoliyatida uchraydigan psixologik qiyinchiliklarni bartaraf etishda treninglar, mentorlik, psixologik maslahat va institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi yoritilgan. Maqolada ta'lim muassasalarida yosh rahbarlar bilan ishlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, yosh rahbar, boshqaruv jarayoni, moslashuv, psixologik trening, qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, yetakchilik, boshqaruv kompetensiyasi.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining strategik asosi bo'lib, uning samarali faoliyati ko'p jihatdan rahbar kadrlarning kasbiy salohiyati va boshqaruv mahoratiga bog'liqdir. Bugungi kunda ta'lim muassasalariga yosh, tashabbuskor va innovatsion fikrlovchi rahbarlarni jalb etish tendensiyasi kuchayib bormoqda. Biroq yosh rahbarlarning boshqaruv jarayoniga tez va samarali moslashuvi muayyan psixologik va tashkiliy muammolar bilan kechishi mumkin.

Ta'lim tizimi o'ziga xos ijtimoiy-psixologik muhitga ega bo'lib, bu muhitda rahbar nafaqat boshqaruvchi, balki tarbiyachi, yetakchi va motivator sifatida

faoliyat yuritadi. Shu sababli yosh rahbarlarning psixologik tayyorgarligi, stressga chidamliligi va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi ta'lim tizimidagi yosh rahbarlarning boshqaruv jarayoniga moslashuvini rivojlantirishda samarali psixologik trening va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ilmiy asoslashdan iborat.

1. Ta'lim tizimidagi yosh rahbar tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlari

Yosh rahbar – bu ta'lim muassasasida rahbarlik lavozimini egallagan, nisbatan kam ish tajribasiga ega bo'lsa-da, boshqaruv vakolatlariga ega shaxsdir. Ta'lim tizimidagi yosh rahbarlar quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi: innovatsion va zamonaviy fikrlash; axborot texnologiyalaridan faol foydalanish; yangilikka intilish va tashabbuskorlik; tezkor qaror qabul qilishga moyillik.

Biroq tajribaning yetishmasligi, jamoa bilan ishlashdagi psixologik qiyinchiliklar ularning boshqaruv faoliyatiga moslashuv jarayonini murakkablashtirishi mumkin.

2. Boshqaruv jarayoniga moslashuv tushunchasi va uning psixologik jihatlari

Moslashuv – bu shaxsning yangi kasbiy va ijtimoiy muhit talablariga moslashib, samarali faoliyat yurita olish jarayonidir. Yosh rahbarlarning boshqaruv jarayoniga moslashuvi quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: psixologik moslashuv; ijtimoiy moslashuv; kasbiy moslashuv; tashkiliy moslashuv.

Psixologik moslashuv rahbarning ichki holati, o'ziga ishonchi, stressni boshqarish qobiliyati va emotsional barqarorligi bilan bevosita bog'liqdir.

3. Ta'lim tizimidagi yosh rahbarlar duch keladigan psixologik muammolar

Yosh rahbarlar boshqaruv faoliyatining dastlabki bosqichida quyidagi psixologik muammolarga duch kelishi mumkin:

- jamoa tomonidan qabul qilinmaslik hissi;
- mas'uliyatning yuqoriligi bilan bog'liq stress;
- qaror qabul qilishda ikkilanish;

- tajribali pedagoglar bilan ishlashdagi psixologik bosim;
- o'ziga bo'lgan ishonchning yetishmasligi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun maxsus psixologik trening va qo'llab-quvvatlash tizimi zarur.

4. Psixologik treninglarning mohiyati va ahamiyati

Psixologik trening – bu shaxsning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga qaratilgan, maqsadli mashg'ulotlar majmuasidir. Yosh rahbarlar uchun mo'ljallangan psixologik treninglar quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

- o'ziga ishonchni oshirish; stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish; kommunikativ kompetensiyani shakllantirish;
- yetakchilik salohiyatini rivojlantirish;
- nizolarni konstruktiv hal etish.

Psixologik treninglar yosh rahbarlarning boshqaruv jarayoniga moslashuvini tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi.

5. Samarali psixologik trening turlari

Yetakchilik treninglari

Yetakchilik treninglari yosh rahbarlarda jamoani boshqarish, motivatsiya berish va ilhomlantirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kommunikativ treninglar

Ushbu treninglar samarali muloqot, tinglash va fikr bildirish madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Stressni boshqarish treninglari

Stressga chidamlilikni oshirish yosh rahbarlarning psixologik barqarorligini ta'minlaydi..

Yosh rahbarlarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining mohiyati

Psixologik treninglar bilan bir qatorda, yosh rahbarlarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu mexanizmlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:mentorlik tizimi; psixologik maslahat xizmati; kasbiy rivojlanish dasturlari; rag'batlantirish va motivatsiya tizimi.

Qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yosh rahbarlarda o'ziga ishonch va kasbiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Mentorlik tizimining yosh rahbarlar moslashuvidagi roli

Mentorlik – bu tajribali rahbarlarning yosh rahbarlarga kasbiy va psixologik ko'mak ko'rsatish jarayonidir. Mentorlik tizimi orqali:

- tajriba almashinuvi amalga oshadi;
- muammolarni hal etish bo'yicha maslahatlar beriladi;
- yosh rahbarlarning moslashuv jarayoni yengillashtiriladi.

Ta'lim muassasalarida institutsional qo'llab-quvvatlash

Ta'lim muassasalarida yosh rahbarlarni qo'llab-quvvatlash uchun:

- psixologik xizmat faoliyatini kuchaytirish;
- rahbarlar uchun maxsus trening markazlarini tashkil etish;
- boshqaruv kompetensiyasini baholash tizimini joriy etish zarur.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimidagi yosh rahbarlarning boshqaruv jarayoniga moslashuvini rivojlantirish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u psixologik treninglar va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini tizimli ravishda amalga oshirishni talab etadi. Psixologik tayyorgarligi yuqori, emotsional barqaror va yetakchilik salohiyatiga ega yosh rahbarlar ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois ta'lim tizimida yosh rahbarlar bilan ishlash bo'yicha kompleks psixologik va tashkiliy mexanizmlarni joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. Mirziyoyev Sh.M. Ta'lim va tarbiya – taraqqiyot asosi. – Toshkent, 2020.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Saidov A.X. Davlat va ta'lim boshqaruvi nazariyasi. – Toshkent, 2021.
5. To'xtasinov S. Boshqaruv psixologiyasi. – Toshkent, 2019.

6. G'aniyev O. Ta'lim menejmenti asoslari. – Toshkent, 2022.
7. Abdullayev A. Kadrlar boshqaruvi va yetakchilik psixologiyasi. – Toshkent, 2021.
8. Robbins S. Organizational Behavior. – New York, 2018.